

MACBETH ÇEVİRİSİNE SUNUŞ

MACBETH'İN YAZILIŞ VE İLK GÖSTERİM TARİHİNE İLİŞKİN TAHMİNLER

Shakespeare'in Kraliçe I. Elizabeth'in tahtta olduğu 1594 yılında saray nazırı Henry Carey'nin hamiliğinde kuruluşunda hissedar olarak yer aldığı Saray Nazırının Adamları (Lord Chamberlain's Men) Kumpanyası,¹ Stuart hanedanından İskoçya Kralı VI. James'in I. James unvanıyla İngiltere ve İrlanda birleşik tahtına çıkmasından iki ay sonra, 19 Mayıs 1603'te resmen kralın hamiliğine geçerek Kralın Adamları (King's Men, Kralın Kumpanyası olarak da anılır) adını alır. *Macbeth*'in konusunun İskoçya tarihinden seçilmesi kimilerince kumpanyanın kendilerine hatırı sayılır bir prestij ve kazanç kapısı sağlayan tiyatro meraklısı krala bir şükran, hatta yaltaklanma jesti olarak yorumlanmışsa da, Douglas Bruster'ın Shakespeare dramaturjisinin en önemli özelliklerinden birinin "çatışkılı izlekleri, mesajları ve ideolojik duruşları çelişkiye düşmeden bir arada sunabilmek" olduğu yollu saptamasını akılda tutmak gerekir.² Yazılış ve ilk gösterim tarihine ilişkin kesin bir bilgi olmamakla beraber, *Macbeth*'in 1606 yılında (Kral Lear'dan sonra ve *Antony ve Kleopatra* ile *Coriolanus*'tan önce) yazıldığı genel olarak kabul edilmektedir.

1. Kumpanya kuruluşundan 1599 yılına kadar The Theatre ve The Curtain gibi çeşitli açık hava tiyatrolarında ve Blackfriars gibi kapalı sahnelerde oynadıktan sonra 21 Şubat 1599'da William Shakespeare ile oyuncu arkadaşları John Heminges, Thomas Pope, Augustine Philip ve Will Kempe ortaklığıyla inşa edilen The Globe açık hava sahnesinde oynamaya başlamıştır. Kumpanya Kralın Adamları adını aldıktan sonra Globe'un ve Blackfriars'ın yanı sıra, sarayda da gösterimler yapmıştır.

2. Douglas Bruster, *Drama and the Marketplace in the Age of Shakespeare*, Cambridge: Cambridge University Press, 1992, s. 3.

Oyunun ilk gösteriminin ise I. James'in İngilizce bilmeyen kayınbiraderi Danimarka Kralı IV. Christian'ın 17 Temmuz-11 Ağustos 1606 tarihleri arasındaki ilk İngiltere ziyareti vesilesiyle kralın huzurunda yapıldığı tahminler arasındadır. Kralın Adamları'nın aynı yılın Temmuz ve Ağustos aylarında Greenwich ve Hampton saraylarında sahne aldıkları belgelenmiş olsa da, hangi oyunları oynadıkları saray şenlikçibaşının kayıtlarında belirtilmemiştir. *Macbeth*'in *Kral Lear*'ın sahnelendiği 1606-1607 kış sezonunda sarayda oynandığına dair bir kayıt da yoktur. Aslına bakılırsa, *Macbeth*'in sahnelendiğine dair tek somut referans, dönemin ünlü astrolog, okültist ve şifacılarından Simon Forman'ın (1552-1611) bugün kısaca "Oyunlar Kitabı"³ başlığıyla anılan elyazmasında bulunmaktadır. Hakkındaki tevatürler bir yana, Forman'ın 1610-11 yıllarında Londra sahnelerinde gördüğü dört oyuna (*Macbeth*, *Kış Masalı* ve *Cymbeline* ile başka bir yazara ait olan bir *II. Richard* oyununa) ilişkin gözlemlerini ve bu oyunlardan çıkarılacak ahlaki dersleri aktardığı bu elyazması, Shakespeare'in oyunlarının yaşadığı dönemde nasıl sahnelendiğine dair doğrudan bir tanıklık arz etmesi bakımından önemlidir. Forman *Macbeth*'i 20 Nisan 1611 tarihinde⁴ yaklaşık 3.000 seyirci kapasiteli halk tiyatrosu Globe'da⁵ seyrettiğini aktarmaktadır, ki bu da oyunun 1611'den önce yazıldığını kesinler. 4.1.120'de *Macbeth*'in gördüğü kral soyu sekiz hayaletten birinin elinde tuttuğu "iki küre, üç asa" ise, oyunun James

3. Forman'a ait elyazmasının tam başlığı şöyledir: "The Book of Plays and Notes thereof Performance for Common Policy." Elyazmasına online erişim: shakespeare-redocumented.folger.edu/resource/document/formans-account-seeing-plays-globe-macbeth-cymbeline-winters-tale.

4. Forman elyazmasında yanlışlıkla 1610 tarihini vermektedir.

5. The Globe (Yerküre), Shakespeare'in Saray Nazırının Adamları Kumpanyasından oyuncu arkadaşları John Heminges, Thomas Pope, Augustine Philip ve Will Kempe ile ortak olarak 21 Şubat 1599'da kurduğu açık hava tiyatrosudur. Tiyatronun ünlü şiarı Türkçede genellikle "dünya bir oyun sahnesidir" diye yerleşikleşen ve tam karşılığı "bütün dünya oyuncuyu oynuyor" olan Latince *Totus mundus agit histrionem*'dir. Tiyatronun sembolü ise, dünyayı sırtında taşıyan Herkül'dür. O dönem Londra'nın en önemli halk tiyatrolarından olan Globe 1613'te tamamen yanmış, 1614'te yeniden inşa edilmiş ve 1642'deki genel tiyatro yasağıyla birlikte kapatılmıştır. 1997'de Globe'un orijinal yerinde yeniden inşa edilen tiyatro binasına "Shakespeare's Globe" adı verilmiştir.

Resim 1. Kraliyet asası ve küresiyle I. James. Paul van Somer'e ait yağlıboya (~1620). Arkada, yapımı Inigo Jones tarafından 1622'de tamamlanan, yapım aşamasındaki Ziyafet Salonu.